

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА СФЕРУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ, НАСЛІДКИ, ПРОГНОЗИ

О. М. КРАВЕЦЬ, ст. викл.

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Пандемію коронавірусної інфекції COVID-19 (пневмонії нового типу) можна назвати одним з найбільших випробувань, з яким зіткнувся світ із часів Другої світової війни. З'явившись в Азії наприкінці минулого року, вірус поширився на кожен континент, окрім Антарктики. Станом на 14 січня 2021 р. в усьому світі підтверджено вже 92,91 млн випадків захворювання на коронавірус і 1,99 млн смертей [1]. Перший випадок захворювання на COVID-19 в Україні було зафіксовано 3 березня 2020 р. в Чернівцях, а перший летальний випадок внаслідок коронавірусної інфекції – 13 березня 2020 р. Станом на 14 січня 2021 р. в Україні підтверджено 1 138 764 випадків захворювання та 20 376 смертельних випадків [2].

Як потужний драйвер регіонального та місцевого розвитку туризм з його мультиплікативним впливом на економіку є одним із секторів всесвітньої економіки, що найбільше постраждав у зв'язку з коронавірусом і обмеженням у пересуваннях. Пандемія коронавірусу спричинила безпрецедентну кризу в туристській економіці. Працівники турсектору зіткнулися з катастрофічним скороченням робочого часу та втратою роботи. Так, у 2019 р. глобальна індустрія туризму забезпечувала (прямо та опосередковано) близько 330 млн робочих місць, що еквівалентно 10,3% від загального рівня зайнятості (кожен 10 працівник в світі зайнятий в туристському секторі) На кожне робоче місце, безпосередньо створене в сфері туризму створюється близько півтора додаткових робочих місць. Кожні 30 туристів, що відвідують країну створюють прямо 1 робоче місце та опосередковано два [3, с. 5].

В Україні сьогодні спостерігається значне відставання в темпах впровадження заходів на підтримку туристського сектору, що ставить під серйозну загрозу конкурентоспроможність галузі на глобальному ринку протягом прогнозованого періоду відновлення впродовж 2021 року [4].

У загальній економіці України туризм – тема поглиблених дискусій. Згідно з офіційною статистикою частка туризму складає близько 3–4% ВВП, що значно нижче міжнародного середнього показника (10%). Туризм практично не береться до уваги при формуванні економічної політики на національному рівні. Однак останні дані від міжнародних структур (перш за все Всесвітньої туристичної організації ООН, ЮНВТО) підтверджують власні розрахунки внутрішніх експертів, які визначили цю частку на рівні близько 9% ВВП України. Це дає підстави вважати зазначений показник набагато важливішим для української економіки, аніж раніше. Пов'язана з туризмом економіка в Україні залежить здебільшого від внутрішнього туризму, а також внутрішньої складової виїзного туризму. При цьому в'їзний потік із-за кордону формує трохи більше третьої частини усієї економіки національного туризму. Для порівняння: у середньому частка в'їзного туризму в загальній сумі турвитрат у країнах ЄС складає 90%.

Що стосується наслідків пандемії COVID-19 у сфері туризму, то Україна перебуває у відносно кращій ситуації, ніж більшість країн, оскільки тут частка внутрішнього та виїзного туризму значно перевищує показники вхідного потоку [4]. Проте порахувати кількість туристів складно, адже багато людей організовують відпочинок самостійно, а частина готелів не платить туристський збір. Однак мандрівників можна відстежити за даними мобільних операторів про переміщення користувачів. Згідно повідомлення прес-служби «Vodafone Україна», у 2020 році, судячи із збільшення інтернет-трафіку і кількості 4G-користувачів, внутрішній туризм на морських курортах Одеської, Миколаївської та Херсонської областей виріс на 30% порівняно з аналогічним відрізком часу 2019 року. Найбільшу динаміку демонструють приморські курортні міста і селища Азовського моря в Запорізькій і Донецькій областях –

Бердянськ і Кирилівка. Через підвищений попит вартість відпочинку в Україні зросла приблизно на 30% і становить в середньому 15 тис грн за людину [5].

Український туризм не отримав швидкого системного реагування з боку уряду у вигляді впровадження можливих заходів на підтримку туристської галузі, якщо порівнювати із середнім реагуванням і типами заходів, запроваджених урядами сусідніх країн і країн-членів ЄС. Це ще більше ускладнює положення малого та середнього бізнесу (МСБ), який працює у сфері гостинності, туризму та відпочинку [4, с. 5].

Наприкінці 2019 року за ініціативою ЄБРР і за участі зовнішніх партнерів було підготовлено документ «Дорожня карта конкурентоспроможного розвитку сфери туризму в Україні» [6], що став результатом інтенсивної роботи всіх головних зацікавлених сторін туристської сфери в Україні. Враховуючи нові обставини, необхідно внести відповідні зміни до запропонованого в Дорожній карті плану дій на 2020 і 2021 роки та включити до них негайні заходи з реагування на кризу COVID-19 і максимізації економіки туризму України. У поточній ситуації пріоритетними є наступні напрямки:

- підтримка внутрішнього повітряного та залізничного транспортного сполучення та цін на квитки з можливими субвенціями;
- підтримка внутрішнього туризму шляхом впровадження туристських ваучерів і кредитних ліній для цього виду туризму;
- подальше відтермінування податкових зобов'язань для об'єктів розміщення та кейтерінгу з оплати ПДВ та додатку на прибуток;
- безперервна оптимізація й оновлення робочих інструкцій для туристського сектору на період пандемії. При цьому першочергове значення має створення офіційного та надійного інформаційного порталу, де будуть розміщуватися всі необхідні дані;
- оптимізація туристської статистики;
- застосування передових заходів «м'якого реагування», таких як, наприклад, організація відкритих площадок (терас) для ресторанів і кафе в громадських місцях, де це можливо [4, с. 5].

У міру того, як пандемія COVID-19 у світі завершиться, необхідно ініціювати впровадження етапів і подальших заходів, зазначених у документі «Дорожня карта конкурентоспроможного розвитку сфери туризму в Україні» як рекомендованих, а також здійснювати моніторинг і відповідно адаптуватися до можливих незворотних змін у глобальному туризмі, спричинених цією кризою.

За прогнозами експертів, з огляду на темп поширення і прогнози щодо загальної вакцинації від коронавірусу, повного зняття карантинних обмежень не варто очікувати як мінімум до третього кварталу 2021 року. Проте навіть тоді попит буде обмежений зниженням платоспроможності населення і тим, що багато туристів відкладуть поїздки, поки повністю не нормалізується епідемічна обстановка. Розраховують, що додатковий позитивний ефект у другій половині року може дати відкладений попит на подорожі з боку пасажирів, які відмовилися від поїздок в 2020 році. Серед найбільш помітних трендів експерти називають зростання популярності внутрішнього туризму, скорочення глибини бронювань, зниження числа ділових поїздок, підвищення вимог до безпеки всього ланцюжка послуг – транспорту, готелів, харчування та екскурсій, зростатиме зацікавленість у турах на базі GDS, а також діджиталізації сервісів. Посилення вимог до санітарних норм спричинить за собою додаткові витрати з боку готелів – закупівлю обладнання, витратних матеріалів, залучення додаткового персоналу, зростання оренди через скорочення кількості придатних площ. Зміняться і стандарти проживання на курортах усього світу: через обмеження кількості людей, що одночасно знаходяться в кафе і ресторанах, зросте вартість харчування та інших послуг, і, як наслідок, їхня ціна для кінцевого споживача. Передбачається розвиток оздоровчого і реабілітаційного туризму (в тому числі від наслідків Covid-19), екологічного, спортивного [7].

Список використаних джерел:

1. COVID-19 CORONAVIRUS PANDEMIC. URL:
<https://www.worldometers.info/coronavirus/>. (date of the application: 14.01.2021).

2. Коронавірус в Україні. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/reference/coronavirus/ukraine/>. (дата звернення: 14.01.2021).
3. Внучко С., Тимошенко Т. COVID-19 та соціальний діалог в туристичній галузі: практика ЄС та українські реалії. Київ, 2020. 28 с. URL: <http://eap-csf.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/COVID-19-TA-SOTSIAL%60NIY-DIALOG-V-TURISTICHNIY-GALUZI-PRAKTIKA-YES-TA-UKRAYINS%60KI-REALIYI.pdf>. (дата звернення: 13.01.2021).
4. Пандемія COVID-19 та її наслідки у сфері туризму в Україні. URL: <http://www.ntoukraine.org/assets/files/EBRD-COVID19-Report-UKR.pdf> (дата звернення: 09.01.2021).
5. Рихліцький В. Внутрішній туризм в Україні мав би рости: як змінилась галузь і куди зник «бюджетний» мандрівник. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2020/09/23/665405/>. (дата звернення: 09.01.2021).
6. Дорожня карта конкурентоспроможного розвитку сфери туризму в Україні. URL: <http://www.ntoukraine.org/assets/files/EBRD-Ukraine-Report-UKR.pdf>. (дата звернення: 09.01.2021).
7. Сафронова И. Когда восстановится туризм после пандемии и каким он будет. URL: https://ratanews.ru/news/handler.aspx?id_number=10870&sort_ord=3&id_language=1. (дата звернення: 09.01.2021).

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ COVID-19

О. Ю. ЛІНЬКОВА, канд. екон. наук

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків*

Актуальність. Період 2020 року в світі мав негативні показники: падіння ділової активності; зростання безробіття та соціальної напруги; падіння виробництва, торгівлі і споживання; руйнування галузей (туризм, івент-індустрія). Економіка України залежить від ситуації у світі (експорт аграрної продукції (40 %) та металургії, імпорт енергоресурсів). Пандемія коронавірусу внесла корективи не тільки в систему управління охороною здоров'я, а й у систему організаційного розвитку бізнесу. Бізнес за останній рік мав у стислі